

Az anatómiai/fiziológiai főbb „barrierék” feladatai

- Mechanikai védelem biztosítása a kórokozó mikrobákkal szemben

A patogén mikrobák elszaporodásának megakadályozása:

- Különböző kémiai ágensek (pl. antimikrobiális peptidek: defenzin) termelésével

- Normál mikroorganizmus flóra jelenléte

A veleszületett immunválasz elemei és funkciója

- Fagocita sejtek, szolubilis faktorok (opszonizáció !)
- Mintázatfelismerő molekulák szerepe a patogének felismerésében (pl. TLR, NLR, RLR, CRP)
- A fertőzések elleni első aktív védekezési vonal
- Lokalizálja és megakadályozza a mikróbák szétterjedését
- A veleszületett immunválasz effektor mechanizmusai segítik az adaptív immunválaszt a kórokozók eltávolításában

Gyulladásos reakció

1. Gyulladás fajtái: lokális és szisztémás
akut és krónikus

2. Akut gyulladás sejtes elemei:

-szövetekben levő sejtek: makrofág, hízósejt, dendritikus sejt

Gyulladás helyére vándorló sejtek: neutrofil granulociták, monociták, később effektor limfociták

-gyulladásos érfal változásai (adhéziós molekulák, kemokinek)

3. Gyulladás molekulái: plazma mediátorok (komplement), lipid mediátorok, kemokinek (IL-8, C3a, C5a), citokinek (IL1, IL-6, TNFalfa)

4. A szisztémás gyulladás résztvevői: KIR-láz, máj-akut fázis fehérjék termelése, csontvelő-leukocitózis

IMMUNOLÓGIAI ÉS
BIOTECHNOLÓGIAI
INTÉZET

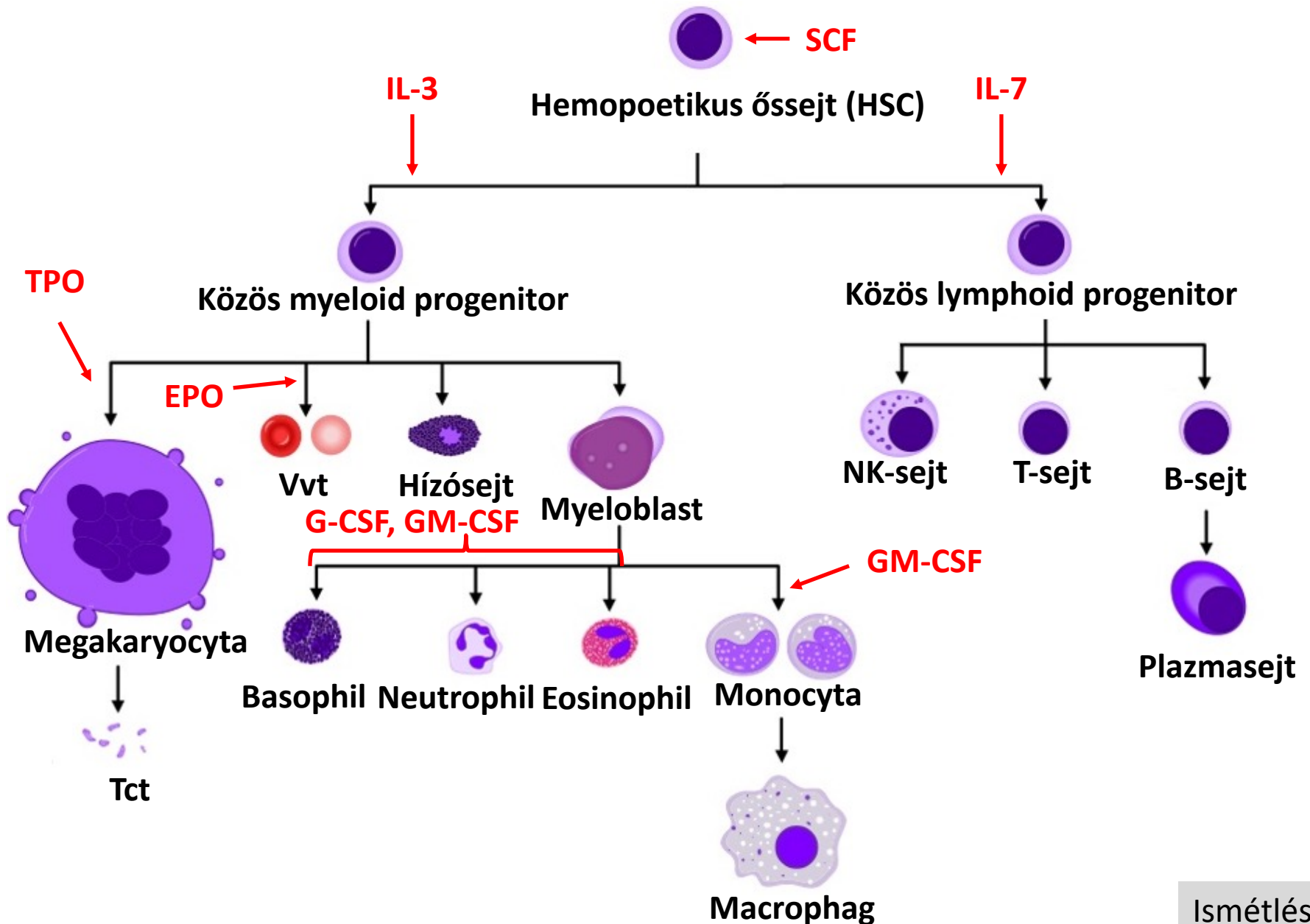
3. gyakorlat: A lymphoid sejtek típusai és funkciói, CD markerek

Az immunológia alapjai

PTE-KK, Immunológiai és Biotechnológiai Intézet

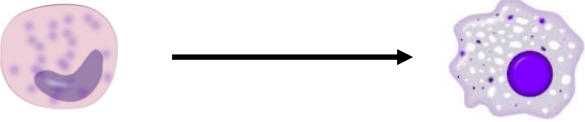

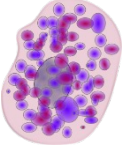

2024.

Hematopoiesis

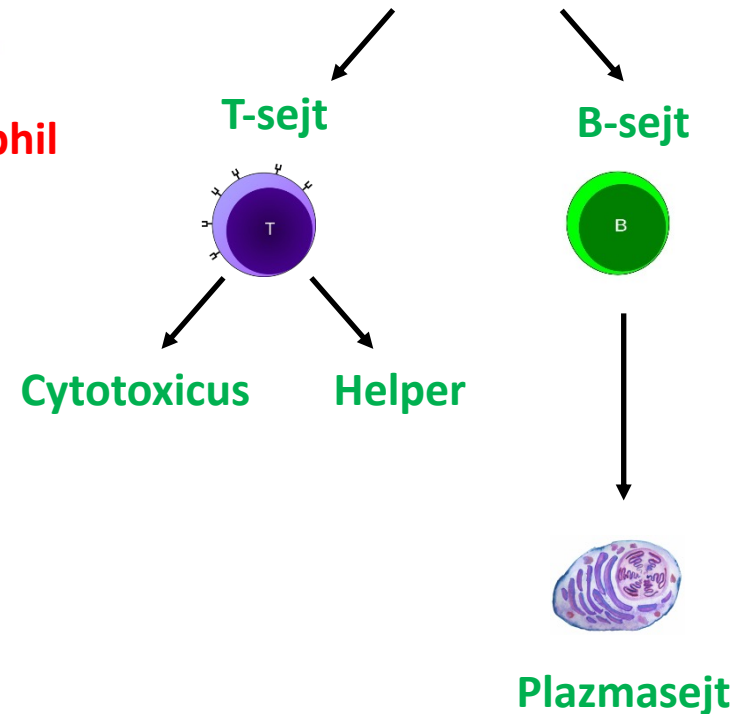

A veleszületett és az adaptív immunrendszer sejtjei

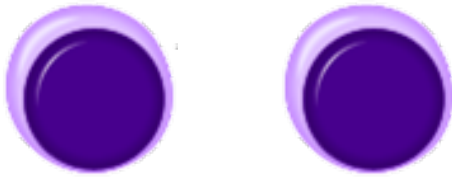
Veleszületett:

1. **Granulocyták:**
neutrophil, eosinophil, basophil
2. **Monocyta (vérben), macrophag (szövetekben)**

3. **Dendritikus sejt (DC), follicularis dendritikus sejt (FDC)**
4. **Hízósejt**
5. **NK-sejt (természetes ölősejt)**

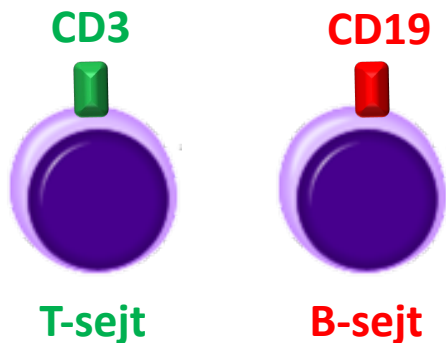
Adaptív:

CD markerek

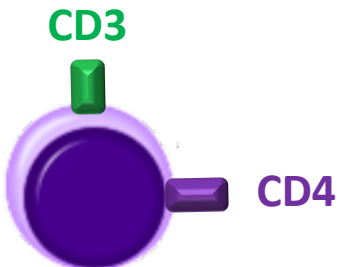

Egyes sejttípusok (pl. lymphocyták) morfológia alapján nem különíthetők el.

A sejtfelületen vagy a citoplazmában található fehérjék azonban alkalmasak lehetnek az azonosításukra.

IMMUNFENOTÍPUS: Antitestek segítségével meghatározott, az adott sejtre jellemző molekuláris mintázat.

A sejtek azonosítására használt **SEJTFELSZÍNI MOLEKULÁKAT** egységes nevezéktannal látták el:

CD = **Cluster of differentiation**, használata: CD+sorszám, pl.: CD1, CD2, CD3, CD4, stb...

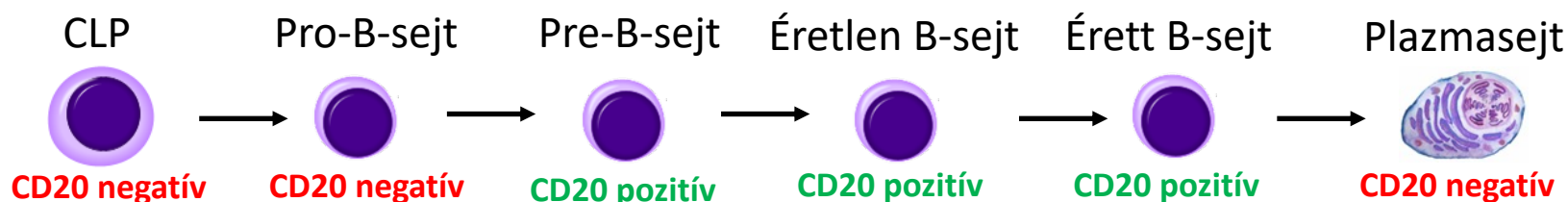
A CD markerek szerkezete és funkciója is **változatos!**

Immunfenotípus példa:

CD3+/CD4+/CD8- → Helper T-sejt

A CD markerek típusai

- **Sejtvonal markerek:** Kizárólag egy sejtvonalra jellemzőek, az adott vonal összes sejtjén jelen vannak, de más sejteken nem találhatók meg.
  - Pl.: CD3 → minden T-sejten   CD19 → minden B-sejten
- **Érészi markerek:** A sejterés eltérő fázisaiban különbözik az immunfenotípus, egyes molekulák csak a sejterés bizonyos fázisaiban vannak jelen, később eltűnnek, más molekulák csak az érett sejteken találhatók meg, stb.
  - Pl.: CD20 (B-sejt marker is egyben, más sejteken nem fordul elő)

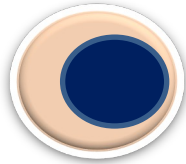

- **Aktivációs markerek:** Nyugvó sejteken nincsenek, vagy csak nagyon kis mennyiségben vannak jelen, de a sejttaktiváció hatására megjelennek, pl.:
  - CD25 (az interleukin-2 receptorának az alfa lánc, IL-2R α , lásd később)
  - CD80 és CD86 (B7-1 és B7-2, az antigén prezentáló sejteken található ún. kostimulációs molekulák, lásd később)

A lymphoid vonal sejtjei

Veleszületett lymphoid sejt
(ILC)

NINCS ANTIGÉN-FELISMERŐ
RECEPTORA

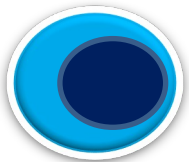
Lymphocyta

Morfológiailag
nincs különbség!

ANTIGÉN-FELISMERÉSRE KÉPES
RECEPTORRAL RENDELKEZIK

TERMÉSZETES

$\gamma\delta$ T-sejt

B1 B-sejt

LYMPHOCYTÁK

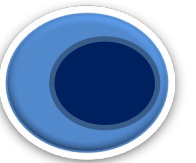
T-sejt (CD3+)

B-sejt (CD19+)

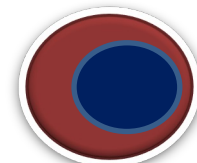

$\alpha\beta$ T-sejt

B2 B-sejt

ADAPTÍV

Helper T-sejt (CD4+)

Cytotoxicus T-sejt (CD8+)

Veleszületett lymphoid sejtek (ILC)

- Morfológiailag lymphocytáknak tűnő, de adaptív felismerésre képtelen lymphoid sejtek. → **Nincs antigén-felismerő receptoruk.**
- Az általuk termelt citokinek, illetve a kialakulásukhoz szükséges transzkripciós faktorok alapján további alcsoportok (részletesen lásd előadáson):

– 1-es típusú:

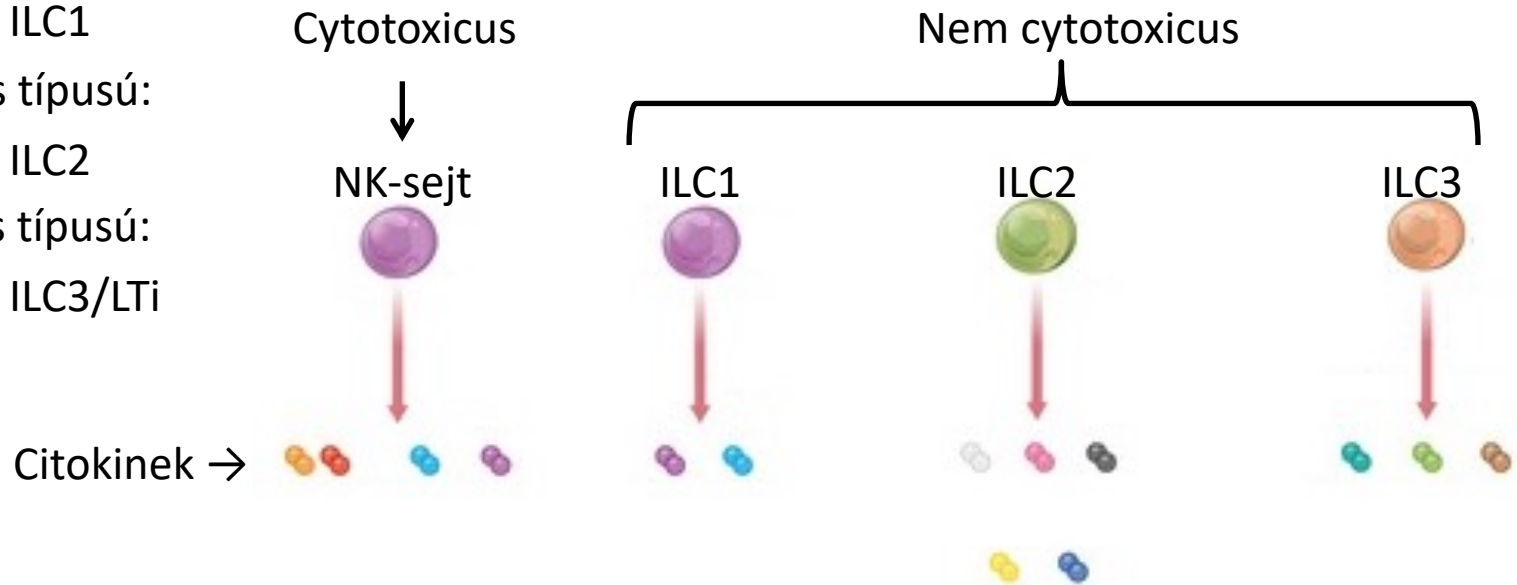
- **NK-sejtek**
- ILC1

– 2-es típusú:

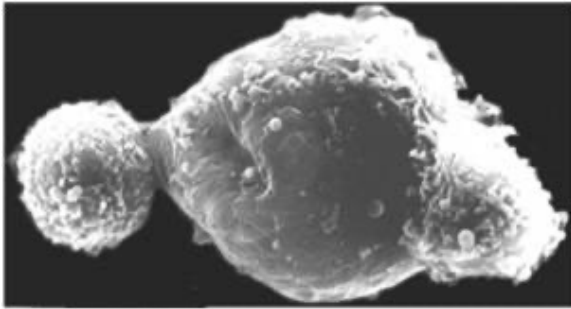
- ILC2

– 3-as típusú:

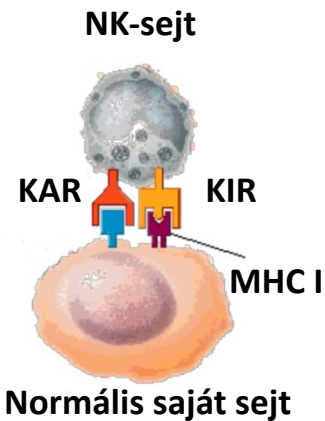
- ILC3/LTi

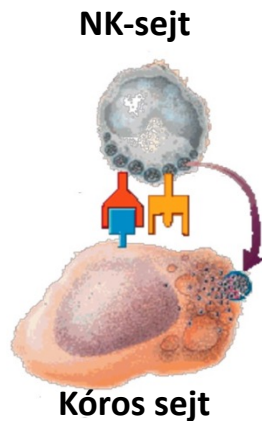
Természetes ölősejtek (NK-sejtek)

Két NK-sejt elpusztít egy tumorsejtet. (PEM felvétel)

SEJT ÉLETBEN HAGYÁSA

SEJT ELPUSZTÍTÁSA

Vér lymphoid sejt %:	≈ 10
Fő funkció:	Intracelluláris patogénekkal fertőzött sejtek eliminálása, Tumorsejtek eliminálása
Felismerés:	KAR → célsejt elpusztítása KIR → célsejt megkímélése Fc receptor, Complement receptor
Cytotoxicitás:	Fas-FasL, Perforin, Granzim
Termelt mediátorok:	Citokinek
Fc receptor:	FcγR (IgG-t köt)
Jellemző markerük:	CD56

Piros: Csak az adaptív immunrendszer működésén keresztül lehetséges

Lymphocyták

Fvs %:	25-40*
Fő funkció:	ADAPTÍV IMMUNFUNKCIÓK
Felismerés:	Antigén-specifikus receptorok (TCR, BCR)

Alapvető csoportok: * NK-t is beleszámítva

B-sejt (CD19+)

Antitest
termelése

Cytotoxicus T-sejt (CD8+)

Célsejt (Fertőzött,
tumoros) direkt
elpusztítása

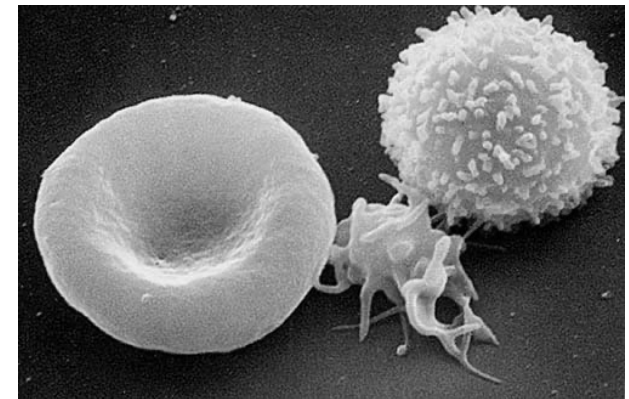
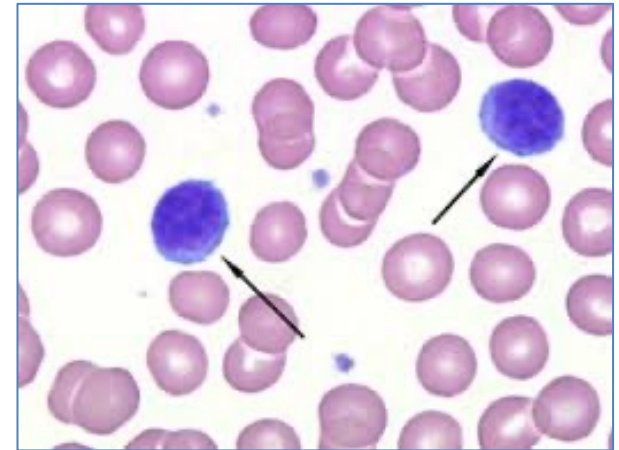

Helper T-sejt (CD4+)

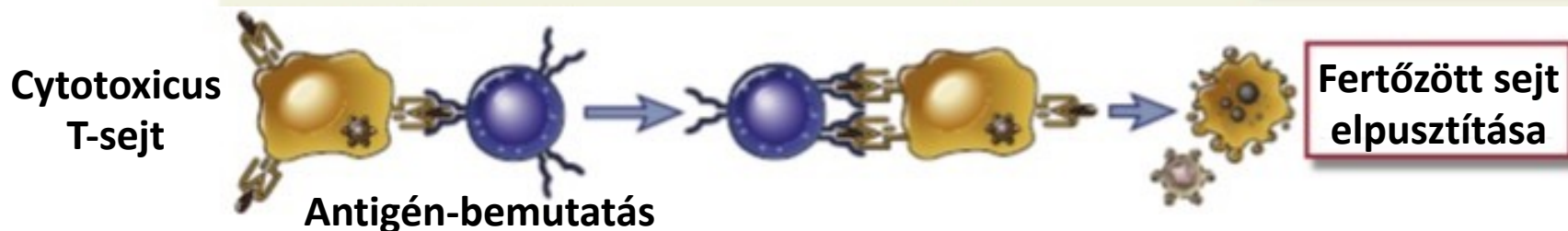
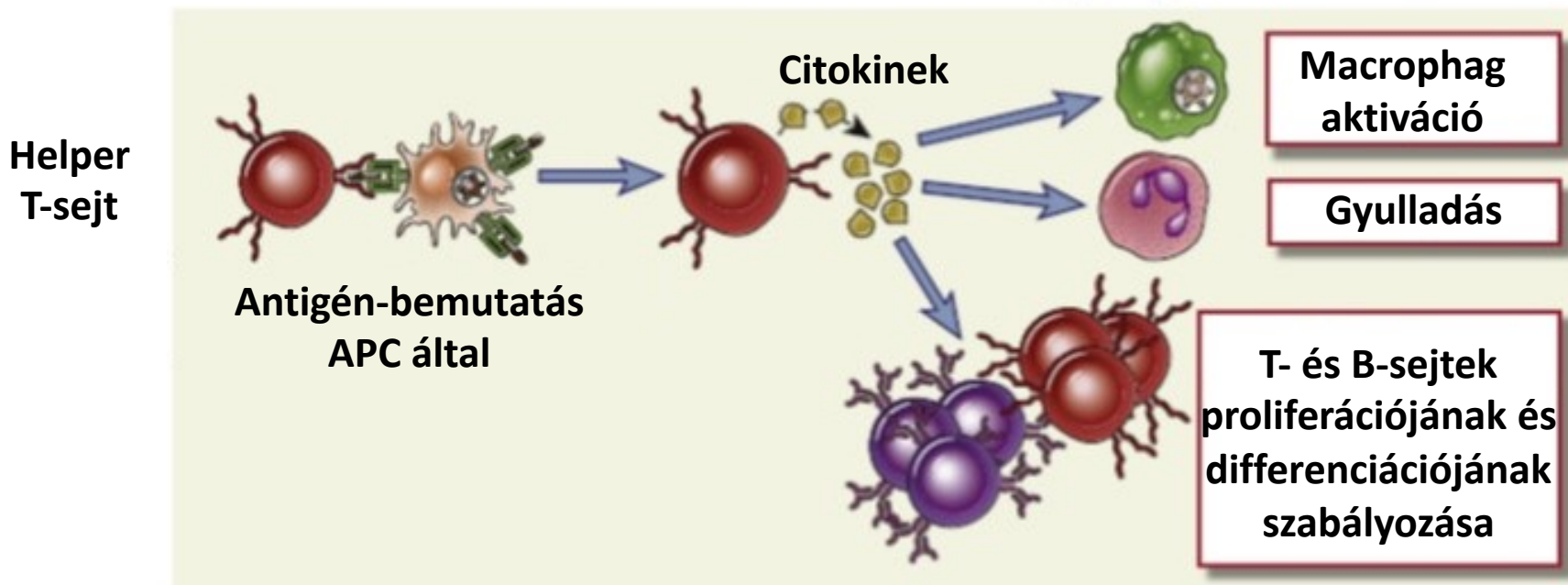
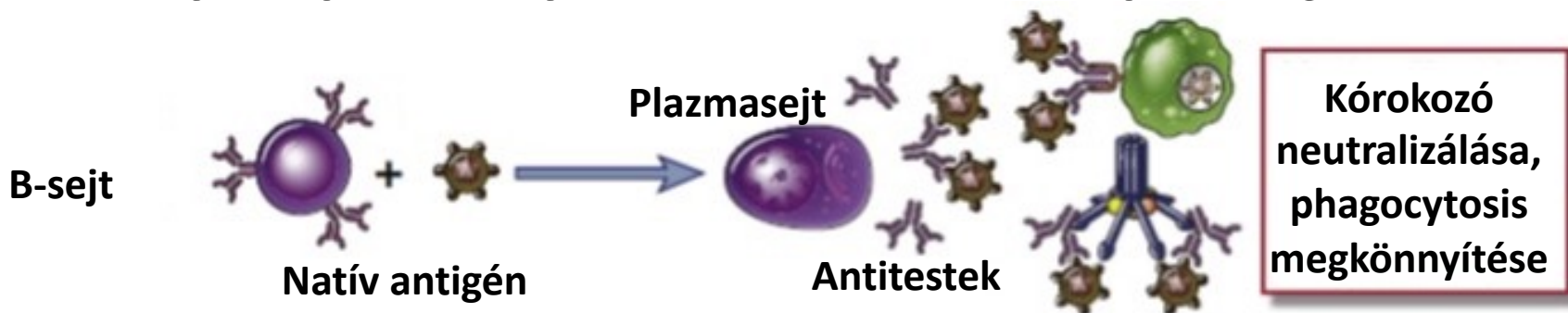
Immunválasz
szabályozása

Ezek mindegyike ANTIGÉN-SPECIKUSAN TÖRTÉNIK!

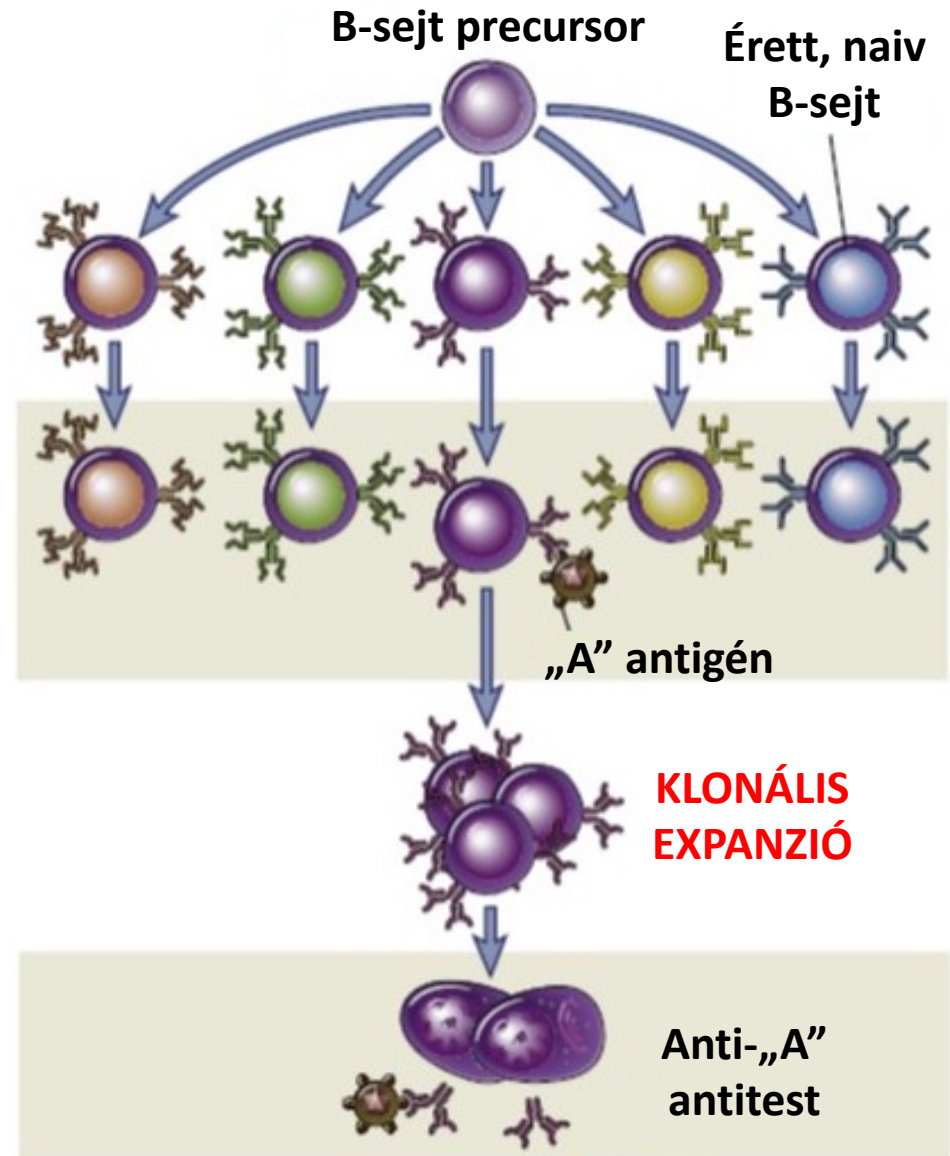
Egy vörösvérsejt, egy vérlemezke és egy lymphocyta pásztázó elektronmikroszkópos felvétele.

Lymphocyták főbb csoportjai

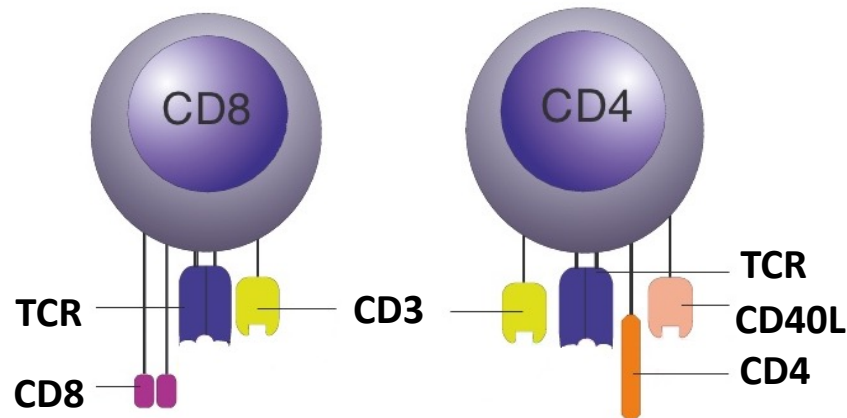
Klonalitás

1. Minden újonnan keletkezett naiv lymphocyta **egyedi antigén-felismerő receptorral** rendelkezik.
2. **Aktiválódni csak azok fognak, amik antigént ismertek fel,** ezek kisselektálódnak és azonos antigén-felismerő receptorral rendelkező utódsejteket (**klónok**) hoznak létre.
3. Ezek a klónok aztán az adott antigénnel szemben **effektor funkciót látnak el.** (pl. antitest-termelés B-sejtek esetében)

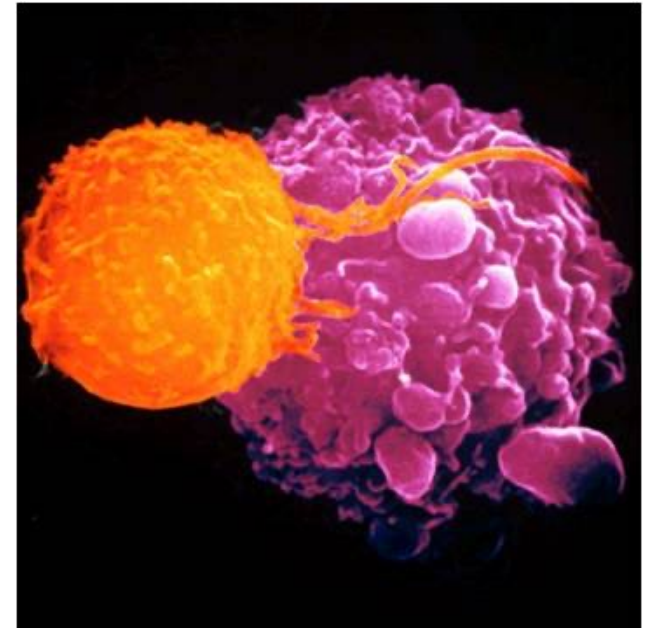
T-sejtek

Fő funkció:	Célsejt antigén-függő elpusztítása (CD8+), Immunválasz szabályozása citokin termelésen keresztül (CD4+)
Felismerés:	MHC-n keresztül, antigén-specifikus TCR
TCR lehetséges típusa:	$\alpha\beta$ és $\gamma\delta$
Termelt mediátorok:	Citokinek
$\alpha\beta$ T-sejtek fő altípusai:	CD4+ Helper CD8+ Cytotoxicus
Érés helye:	Csontvelő, thymus
Jellemző markerük:	CD3 (TCR-el alkot komplexet)

Cytotoxicus T-sejtek (Tc vagy CTL)

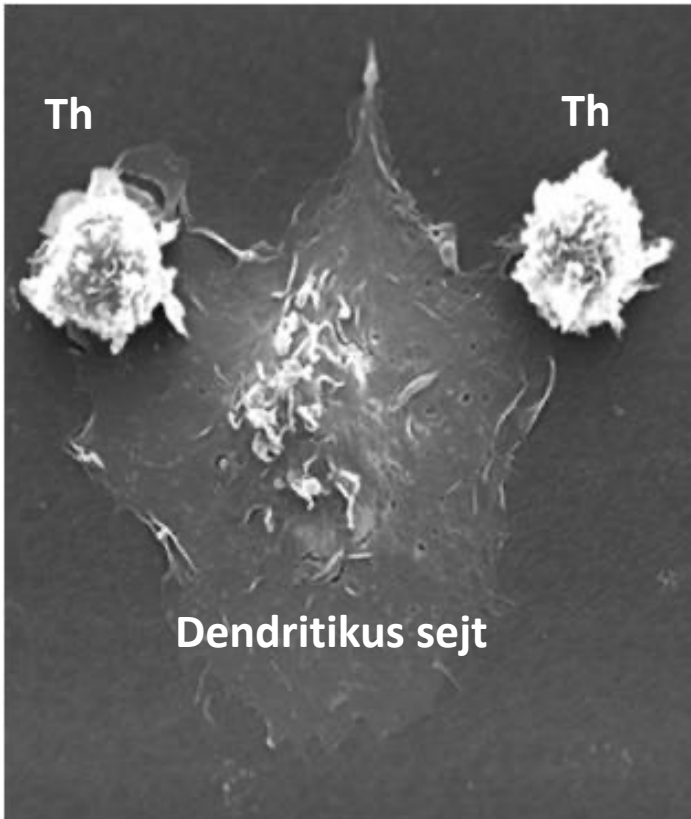
Vér T-sejtek:	1/3-a
Fő funkció:	Celluláris immunválasz effektor sejtje
Felismerés:	MHC I-en keresztül, antigén-specifikus TCR
Elpusztítandó célsejt:	IC patogénnel fertőzött, Tumoros, Idegen (transzplantáció!)
Milyen antigént ismer fel:	Endogén (célsejt citoplazmájából származó)
Cytotoxicitás:	Fas-FasL, Perforin, Granzim
Immunfenotípus:	CD3+/CD8+/CD4-

Cytotoxicus T-sejt elpusztít egy tumorsejtet. (PEM felvétel)

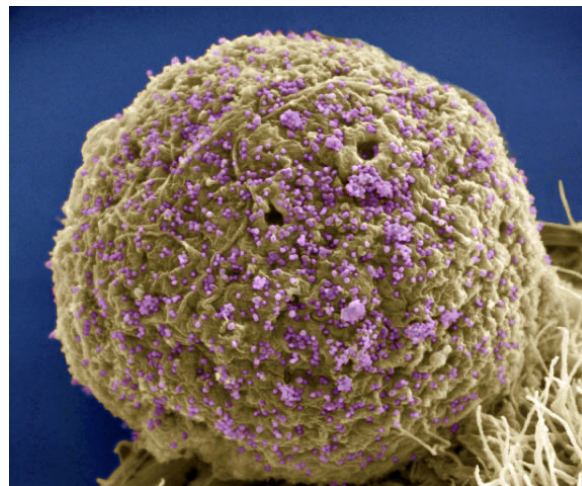

Helper T-sejtek (Th)

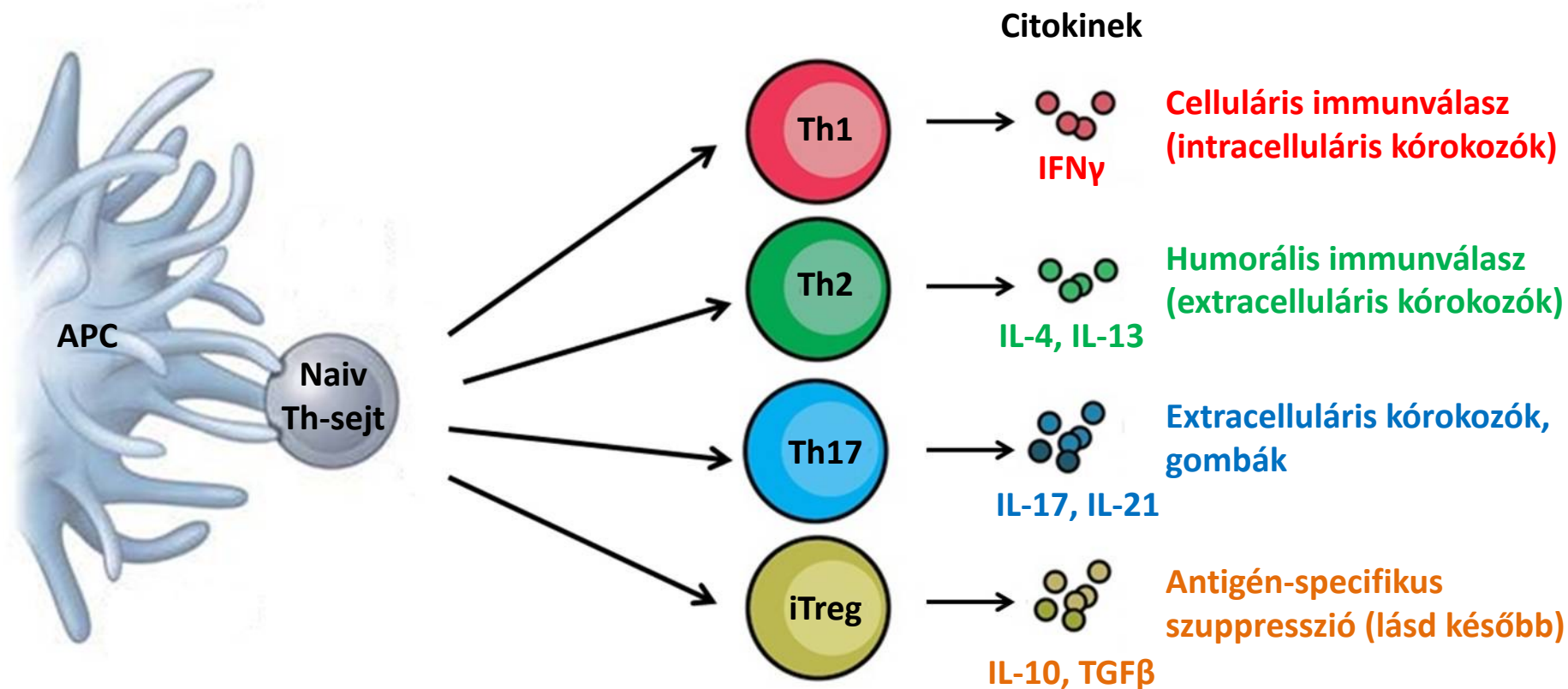
Egy DC és két hozzá kapcsolódó helper T-sejt. (PEM felvétel)

Vér T-sejtek:	2/3-a
Fő funkció:	Immunválasz szabályozása
Felismerés:	MHC II-n keresztül, antigén-specifikus TCR
Milyen antigént ismer fel:	Exogén (phagocytosomában lebontott)
Immunfenotípus:	CD3+/CD4+/CD8-
Patológiai szerep:	Autoimmunitás, HIV fertőzés

sárgásbarna: Th-sejt
lila: **HIV** virionok
(Utólag színezett PEM kép)

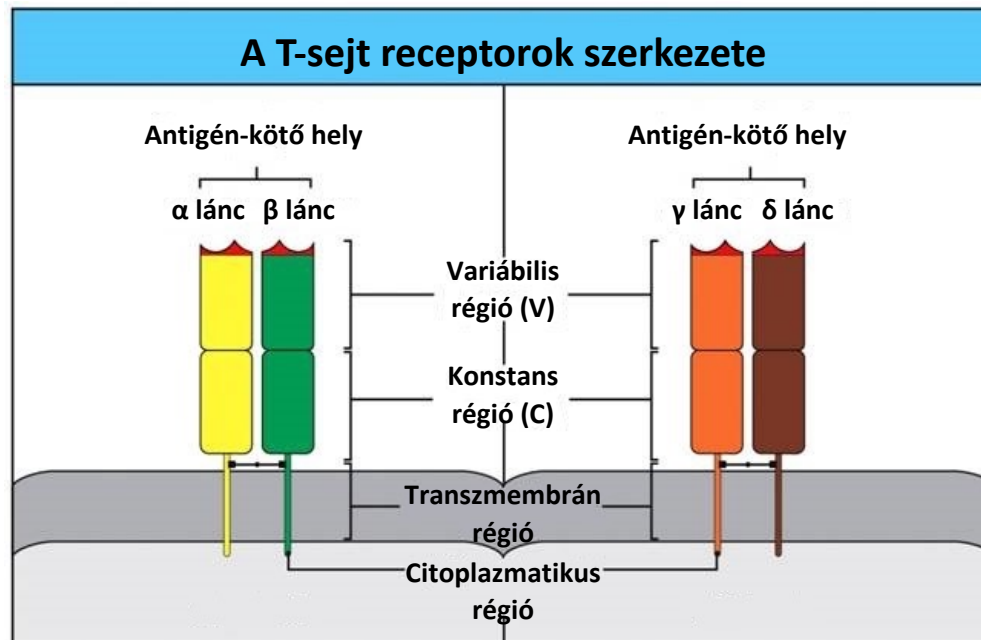
Th sejtek főbb altípusai

- Th17 sejteknek szerepe lehet különböző **gyulladásos autoimmun kórképekben**. (lásd később)
- **Regulatórikus T-sejtek** (Treg): Az immunválasz negatív szabályozásában (**szuppresszió**) fontosak (lásd később), jellemző immunfenotípusuk: **CD4⁺/CD25⁺/Foxp3⁺**

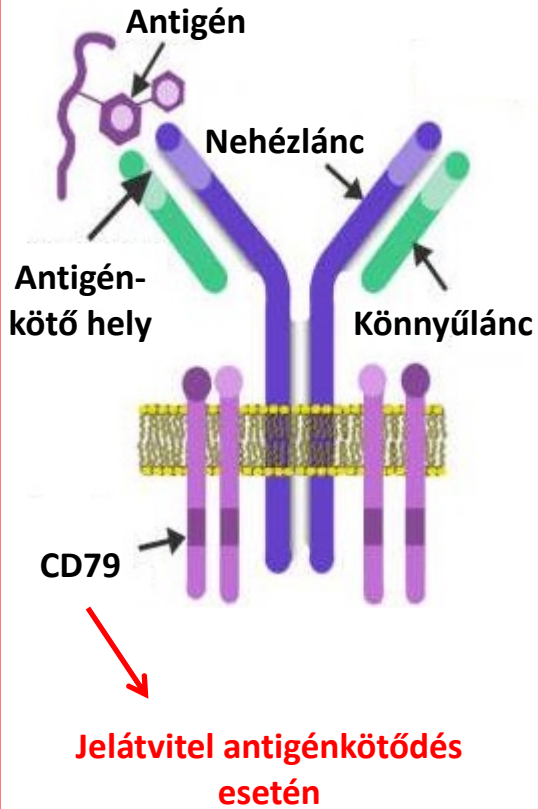
$\gamma\delta$ T-sejtek

- Felszínükön γ és δ láncokból álló TCR-t hordoznak.
- **Veleszületett-szerű sejtek**, az $\alpha\beta$ T-sejtekhez képest jóval kevesebbet tudunk róluk.
- A perifériás vérben csak nagyon kis számban vannak jelen, főleg a **nyálkahártyák** és a **bőr** hámrétegében találhatóak, mint IEL. (intraepithelialis lymphocyta)
- Az invazív kórokozókkal szembeni immunválasz korai szakában aktiválódnak.
- Antigén-felismerésük döntően **MHC-független**.
- Elsősorban **lipid** természetű antigéneket ismernek fel.

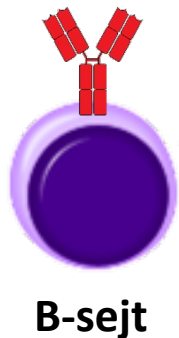

B-sejtek

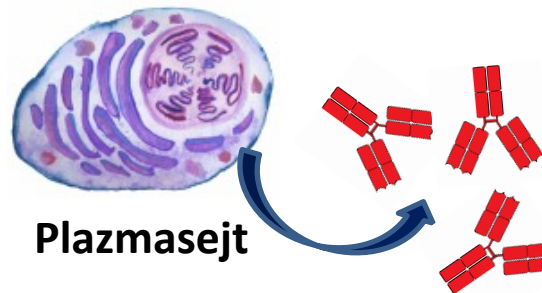
B-sejt receptor (BCR)

Vér lymphoid sejt %:	10-15
Fő funkció:	Antitestek termelése, Antigén prezentáció
Felismerés:	Natív formában, antigén- specifikus BCR
Főbb altípusai:	B1 és B2
Termelődés:	Csontvelő
Markerük:	CD19 (BCR-el alkot komplexet)

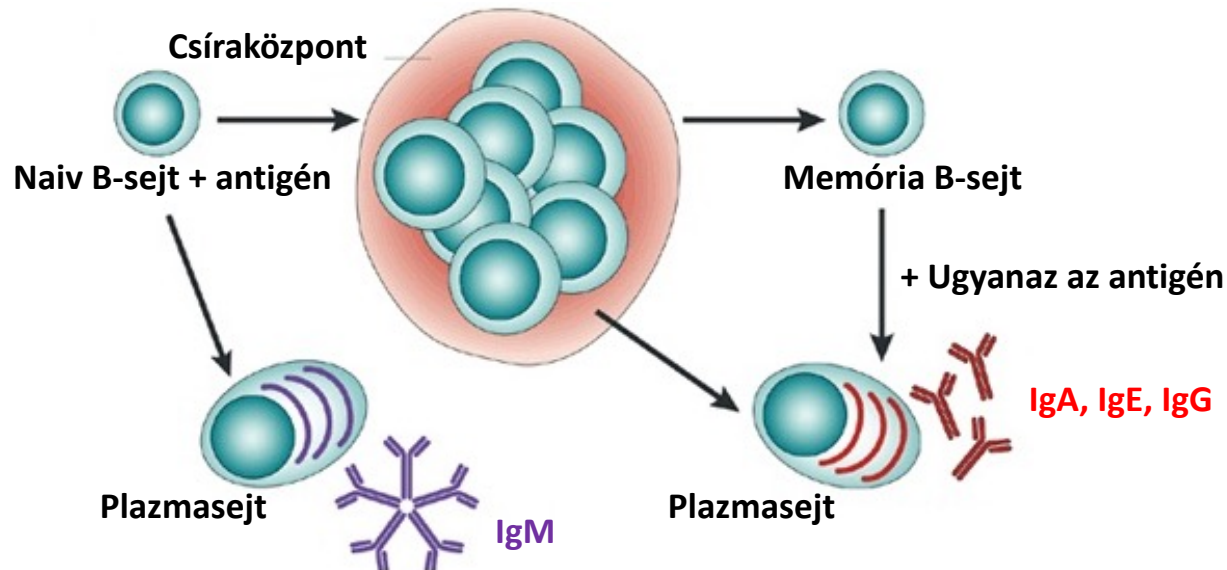
BCR = sejtfelszíni immunglobulin

BCR által felismert antigén
elleni antitest (szekretált
immunglobulin)

B2 B-sejtek

Elhelyezkedés:	Másodlagos nyirokszervek nyiroktüszői, vér
Fő funkció:	Antitestek termelése, Antigén prezentáció
Felismerés:	Natív formában, antigén-specifikus BCR
Elsődleges érés helye:	Csontvelő
Antigén-függő érés helye:	Centrum germinativum
Termelt antitest:	Monospecifikus, nagy affinitású, változó izotípusú

B1 B-sejtek

- A perifériás vérben keringő B-sejtek kis százalékát teszik csak ki.
- **Veleszületett-szerű sejtek**, a **SEROSUS HÁRTYÁKON** találhatóak meg nagyobb számban (pl. pericardium, pleura, peritoneum).
- A foetalis életben keletkeznek, majd későbbi pótlásuk nem a csontvelőben, hanem a periférián zajlik.
- Biológiailag **konzervált struktúrák ellen** termelnek **természetes autoantitesteket**.
- Eredetileg CD5 pozitív B-sejteként írták le őket egérben.
- Immunfenotípusuk emberben ellentmondásos.

	B1 B-sejtek	B2 B-sejtek
Spontán antitest termelés	Jelentős	Minimális
Termelt antitestek izotípusa	IgM	IgM/IgG/IgA/IgE
Antitestek specificitása és affinitása	Polispecifikus, alacsony affinitású	Monospecifikus, nagy affinitású
Affinitás érés, memória	Nincs	Van